

To like or not to like ?

To like or not to like. Niet langer is dit de vraag als het gaat om de impact die social media hebben op de school en de leeromgeving van onze leerlingen. Social media zijn er en zijn blijvend. In dit artikel wordt antwoord gegeven op de vraag hoe scholen social media in kunnen zetten om de leerlingen optimaal voor te bereiden op de uitdagingen en eisen die de 21e eeuw aan hen stelt. De tweede belangrijke vraag die wij onszelf moeten stellen is: Hoe kunnen wij het onderwijs zodanig organiseren dat men de kinderen kan opleiden tot wereldburgers van de 21e eeuw?

Tekst:
Jaap Zwarthoed en
Wilma Jongsma

Fotografie:
Shutterstock

In onze maatschappij is de invloed van social media nog steeds groeiende. De economische waarde en invloed van bedrijven als Facebook, WhatsApp, Twitter en Instagram is groot en niet meer weg te denken. Een mooi Nederlands voorbeeld is Negin Mirsalehi, een fashion blogger die binnen een jaar 1 miljoen volgers vergaarde op Instagram. Zij krijgt er nog dagelijks 2000 volgers bij. Hoe meer volgers zij heeft, hoe meer opdrachten eruit voortvloeien. Zij reist nu de hele wereld over en is een graag geziene gast op de catwalks. Dit soort voorbeelden leiden tot belangrijke vragen die wij binnen het onderwijsveld moeten beantwoorden om kinderen toe te rusten op de uitdagingen van morgen. Hoe leiden wij kinderen op tot succesvolle bloggers, zoals het hierboven beschreven voorbeeld? Op welke wijze kunnen wij social media omarmen en dit ten goede van het onderwijs laten komen? En hoe gaat dit onderwijs ervoor zorgen dat onze leerlingen zijn voorbereid op de toekomst?

Het is de taak van de school om de uitdagingen met betrekking tot nieuwe technologieën aan te gaan en via de juiste toepassing van social media tot een nog krachtigere leeromgeving te komen. Het onderwijslandschap is aan het veranderen. Digiboards, laptops, mobiele telefoons en iPads hebben de weg naar het klaslokaal gevonden. Bovendien is de lerende ook veranderd. Veel scholen en leraren zijn echter nog niet aan het veranderen! Het is van belang dat de schoolleiders, die vaak het minst zijn voorbereid op de uitdagingen en kansen van de 21e eeuw, de juiste kennis en vaardigheden opdoen om de school en hun leerlingen te leiden naar het onderwijs van morgen.

De ontwikkeling van social media

Social media is een verzamelnaam voor alle internettoepassingen waarmee het mogelijk is om informatie uit te wisselen op gebruiksvriendelijke wijze, waarbij er meestal geen sprake is van een redactie. Deze internettechnologie wordt ook wel Web 2.0-technologie genoemd en heeft de Web 1.0-technologie naar de achtergrond verdrongen. Waar de informatie destijds, net als in boeken, door een klein groepje individuen werd overgebracht, daar kan nu een hele gemeenschap meedoen aan het overbrengen en verwerken van informatie. Het gaat hier niet langer om passieve overdracht, maar om het actief verwerken en toepassen van kennis in een collaboratieve context. Social media creëren omgevingen waarin een hoge mate van interactie plaatsvindt. Gebruikers van social media zijn tevens verantwoordelijk voor de inhoud ervan. Men kan 'content' plaatsen op een site zoals YouTube of een gemeenschap vormen waarbij men discussies voert over maatschappelijke zaken, zoals vrijheid van meningsuiting of het nieuwe leenstelsel. Bekende voorbeelden van social media zijn Facebook, Twitter, YouTube, Wikipedia en LinkedIn.

Een ander belangrijk aspect van de 21e-eeuwse technologie is de mobiliteit van de dragers van social media. Praktisch overal is breedbandinternet of Wi-Fi beschikbaar zodat men op elk moment toegang heeft tot social media. Veel van deze apparatuur wordt meegenomen naar school of is reeds aanwezig binnen de school. Paradoxaal

'Social media is een verzamelaar voor alle internettoepassingen waarmee het mogelijk is om informatie uit te wisselen op gebruiksvriendelijke wijze, waarbij er meestal geen sprake is van een redactie.'

genoeg is veel schoolbeleid gericht op het verbieden van mobiele apparaten in het klaslokaal, zoals smartphones en tablets. Er is een paradigmawisseling nodig binnen de scholen om dragers van social media te omarmen en hiermee de 21e-eeuwse vormen van leren te stimuleren.

De toepassing van social media in het onderwijs

Scholen zijn dusdanig georganiseerd vanuit ruimtelijke en tijdsafhankelijke overwegingen – zie de inrichting van het schoolgebouw, de plaats van de school, de roosters, de schoolkalender en de interne organisatiestructuren – dat men het indelen en monitoren van leerlingen beheersbaar kan houden. Echter, deze gang van zaken komt steeds verder af te staan van de percepties die de huidige leerling heeft van zijn leefwereld. Veranderingen binnen de school dienen daarom parallel te lopen met de veranderende en 'mobiele' maatschappij (Traxler, 2010). Leerlingen worden nu nog vaak opgeleid tot individuele probleemoplossers, terwijl zij op het werk worden gevraagd om te werken in teams, expertise te delen en gezamenlijk problemen op te lossen (Jenkins, Purushotma, Clinton, Weigel & Robinson, 2006). In het onderwijs van de toekomst wordt veel meer rekening gehouden met doorlopende leerlijnen en onderwijs buiten de schoolmuren. Dit heeft consequenties voor de pedagogisch-didactische aanpak binnen een school. De school moet inspelen op de toenemende vraag van leerlingen om technologie te gebruiken in de school. Eric Sheninger benadrukt hierbij dat technologie, als zijnde een paraplubegrip van social media, moet worden gezien als een hulpmiddel en niet als een leerdoel op zich. Dit heeft gevolgen voor de toepassing van technologie binnen het onderwijs. Het maken van prezi's, blogs, video's of applicaties zijn voorbeelden waarbij technologie als doel op zich wordt gebruikt. Volgens Sheninger zou technologie als middel moeten dienen om het bewustzijn van de leerling te verhogen, zelf actie te ondernemen, samenwerkingsverbanden aan te gaan, veranderingen op te zetten, discussies op te starten, et cetera. Deze activiteiten leiden tot de vorming van essentiële vaardigheden zoals creativiteit, samenwerking, probleemoplossend vermogen, mediawijsheid, digitaal burgerschap en ondernemerschap. Dit kan men kortweg 21e-eeuwse vaardigheden noemen.

Innovatie aan de hand van social media: de vier C's

Het Institute for Prospective Technological Studies heeft aan de hand van onderzoek en analyses vier dimensies weten te formuleren waarbinnen de social media tot innovatie van het leren leiden. Het gaat hier om de vier C's, namelijk: *Content*, *Create*, *Connect* en *Collaborate*. Op de eerste plaats bieden social media de leerlingen toegang tot leerinhouden (Content), die het mogelijk maken om een leven lang te leren en om zich professioneel te blijven ontwikkelen. Ten tweede kunnen leerlingen via social media zelf digitaal leermateriaal creëren (Create) en online publiceren, zodat er een grote databank ontstaat waar zowel leerlingen als leraren van kunnen profiteren. Ten derde wordt er een connectie gelegd tussen leerlingen, leraren en experts, zodat er binnen een specifiek terrein kennis kan worden uitge-

wisseld tussen 'peers' (Connect). Tot slot kunnen social media leerlingen ondersteunen tijdens samenwerkingsprojecten (Collaborate).

De rol van de leraar binnen een krachtige leeromgeving

Om leerlingen optimaal voor te bereiden op de samenleving van de 21e eeuw hebben zij 21e-eeuwse vaardigheden nodig. Voorbeelden van deze vaardigheden zijn samenwerken, creativiteit, ict-geletterdheid, probleemoplossend vermogen en kritisch denken. Ook een betrokken, ondernemende en nieuwsgierige houding is van belang in de 21e eeuw. Het leren van deze vaardigheden vraagt om een andere pedagogisch-didactische aanpak in de school. Deze pedagogisch-didactische innovaties kunnen plaatsvinden door gebruik te maken van social media. De rol en het interactiepatroon van de leraar verandert; er zal een verschuiving plaatsvinden van iemand die de kennis overdraagt naar iemand die het leerproces begeleidt en coacht. Dit wordt ook wel het *'teach less, learn more'*-principe genoemd. Dit is geen oproep voor leraren om minder te gaan doen, maar om op een andere manier les te geven. Leraren dienen hun leerlingen meer te betrekken bij hun eigen leerproces en voor te bereiden op het leven als verantwoordelijk burger, in plaats van hen voor te bereiden voor toetsen en beoordelingen.

'Dit is geen oproep voor leraren om minder te gaan doen, maar om op een andere manier les te geven'

Hoe pakken we dit concreet aan?

Zoals eerder beschreven kunnen social media een krachtig hulpmiddel zijn om innovaties te bewerkstelligen. Echter, er zijn op voorhand innovaties nodig om op adequate wijze om te kunnen gaan met social media binnen de school. De leerkrachten dienen zichzelf op de hoogte te stellen van nieuwe technologieën om hier hun voordeel mee te kunnen doen. Het toepassen van technologie, zoals social media, verschaft je de mogelijkheid om voor zowel de leerling met achterstanden als de excellente leerling betekenisvolle leerroutes te creëren.

Teneinde de onderwijsinnovaties op adequate wijze door te kunnen voeren is het van belang dat de school als een professionele leergemeenschap functioneert. Het is van belang dat de schoolleiders en de 'teacher leaders' vooral het goede voorbeeld geven binnen de leergemeenschap. Echter, veel schoolleiders en leerkrachten zijn zich nog niet bewust van de mogelijkheden rondom social media in de school of hebben angst voor het onbekende. Hierdoor wordt het voor docenten en leerlingen lastig om de technologie daadwerkelijk te omarmen, zodat er slechts in beperkte mate kan worden ingespeeld op de eisen van de 21e eeuw. Er is volgens Eric Sheninger 'Digital leadership' nodig om tot een succesvolle leergemeenschap te komen, die optimaal gebruik maakt van social media als hulpmiddel en daarmee alle leerlingen onderwijs biedt van hoge kwaliteit!

Drs. Wilma Jongsma is expert op het gebied van leren en professionaliseren.

Wilma Jongsma (1969) studeerde onderwijskunde in Utrecht. Zij werkt voor overheid, zorg en onderwijs als zelfstandige. (www.wilmajongsma.nl) Jongsma heeft projecten gedaan als strategische visie op leren in Kindercentra, begeleiding samenwerkingsverband op het delen van onderwijskundige visie, professionalisering bestuur en management, Professionele Leergemeenschappen en het ontwikkelen van een leercultuur in organisaties. Meer informatie over nieuwe vormen van leren en wat u kunt doen om leerlingen zich optimaal te laten ontwikkelen: mail@wilmajongsma.nl of gsm 06 542 80 167.